

Sygn. akt I ACa 825/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SA Dariusz Małkiński
Protokolant	:	Anna Bogusławska

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2020 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **(...) Spółki z o.o. (...) Spółki komandytowej w (...) Spółki z o.o. (...) w G.**

przeciwko **B. K.**

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 24 kwietnia 2019 r. sygn. akt I C 356/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda (...) Spółki z o.o. (...) Spółki komandytowej w G. kwotę 4050 złotych oraz na rzecz powoda (...) Spółki z o.o. (...) Spółki komandytowej w G. kwotę 8100 złotych - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska, powodowie (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. oraz (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G., w pozwie skierowanym przeciwko B. K., wnieśli o uznanie za bezskuteczne w stosunku do nich:

- umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2017 r., zawartej przed notariuszem E. B.(...) pomiędzy M. K. (1) a pozwaną, obejmującą darowiznę nieruchomości lokalowej nr (...) położonej w O. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...),

- umowy darowizny z dnia 27 kwietnia 2017 r., zawartej przed notariuszem E. B. (...) pomiędzy M. K. (1) a pozwaną, obejmującą darowiznę nieruchomości lokalowej niemieszkalnej (garaż) nr (...), położonej w O. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...),

- umowy sprzedaży z dnia 24 sierpnia 2017 r., zawartej przed notariuszem I. Z. (...), pomiędzy M. K. (1), a pozwaną udziału 1/100 we współwłasności nieruchomości lokalowej nr (...), położonej w O. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Powodowie domagali się także nakazania pozwanej, aby zezwoliła na przeprowadzenie egzekucji z ww. nieruchomości lokalowej mieszkalnej oraz przysługującego jej udziału w wysokości 1/46 we współwłasności ww. nieruchomości lokalowej niemieszkalnej w celu zaspokojenia wierzytelności przysługujących:

- (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G., wynikającej z tytułu wykonawczego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 1 czerwca 2017 r., sygn. akt I Nc 234/17 wraz z klauzulą wykonalności z dnia 6 października 2017 r. w kwocie 83.107,89 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 6 maja 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 1.039 zł tytułem kosztów sądowych oraz kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

- (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G., wynikającej z tytułu wykonawczego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 lipca 2017 r., sygn. akt IX GNc 852/17 wraz z klauzulą wykonalności z dnia 14 listopada 2017 r. w kwocie 454.598,28 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 17 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5.683 zł tytułem kosztów sądowych oraz kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą od pełnomocnictwa,

Pozwana B. K. wniosła o oddalenie powództwa na koszt powodów.

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie uznał za bezskuteczne wobec powodów:

1) umowę darowizny zawartą 27 kwietnia 2017 r. przed notariuszem E. B. (...) pomiędzy M. K. (1) a pozwaną B. K., której przedmiotem były: udział wynoszący 99/100 części w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym oznaczonym numerem (...) w budynku oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...) w O. wraz z prawami związanymi z jego własnością, objętym księgą wieczystą KW Nr (...), z przysługującego M. K. (1) udziału – udział wynoszący 1/46 część w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu niemieszkalnym – garaży wielostanowiskowym oznaczonym numerem (...), usytuowanym w budynku oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...) w O. wraz z prawami związanymi z jego własnością, objętym księgą wieczystą KW Nr (...); 2) umowę sprzedaży zawartą 24 sierpnia 2017 r. przed notariuszem I. Z. (...) pomiędzy M. K. (1) a pozwaną B. K., której przedmiotem był udział wynoszący 1/100 części w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym oznaczonym numerem (...) w budynku oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...) w O. wraz z prawami związanymi z jego własnością, objętym księgą wieczystą KW Nr (...) - w celu zaspokojenia wierzytelności przysługujących: (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. w G. z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 1 czerwca 2017 r. (I Nc 234/17) w kwocie 83.107,89 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 6 maja 2017 r. do dnia zapłaty, ponadto w kwocie 1.039 zł kosztów sądowych i 3.617 zł kosztów zastępstwa procesowego oraz (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. w G. z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 lipca 2017 r. (IX GNc 852/17) w kwocie 454.598,28 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 17 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty, ponadto w kwocie 5.683 zł kosztów sądowych i 7.217 zł kosztów zastępstwa procesowego (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II), zasądził od pozwanej na rzecz (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. w G. kwotę 9.823 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a także kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego (pkt III) i zasądził od pozwanej na rzecz (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. w G. kwotę 34.209 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a także kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego (pkt IV).

Orzeczenie to oparto o następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

(...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. oraz (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G. posiadają wierzytelności w stosunku do dłużnika M. K. (1): (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. w wysokości 83.107,89 zł wraz z ustawowymi odsetkami za

opóźnienie, liczonymi od dnia 6 maja 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 1.039 zł tytułem kosztów sądowych oraz kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, zaś (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G. w wysokości 454.598,28 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia 17 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty, kwotę 5.683 zł tytułem kosztów sądowych oraz kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą od pełnomocnictwa. Przedmiotowe wierzytelności wynikają z nakazów zapłaty. Pierwszy wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w dniu 1 czerwca 2017 r. w sprawie o sygn. I Nc 234/17, drugi – wydany przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w dniu 17 lipca 2017 r. w sprawie o sygn. IX GNc 852/17.

Powodowe spółki, w celu wyegzekwowania powyższych wierzytelności, wszczęły postępowania egzekucyjne. Postępowanie wszczęte przez spółkę (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. prowadzone było pod sygn. akt Km 734/17, natomiast postępowanie wszczęte przez (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G. prowadzone było pod sygn. akt. Km 848/17.

Dłużnik M. K. (1) umową darowizny z dnia 27 kwietnia 2017 r., zawartą przed notariuszem E. B. (...) darował pozwanej 99% udziałów w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym oznaczonym nr (...) w budynku oznaczonym numerem (...) położoną w O. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz z przysługującego jemu udziału – udział wynoszący 1/46 część w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu niemieszkalnym (garażu wielostanowiskowym) nr (...), położoną w O. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą nr (...), określając wartość rynkową dokonanej darowizny na łączną kwotę 308.684 zł.

W dniu 24 sierpnia 2017 r. pozwana zawarła z dłużnikiem umowę sprzedaży, na podstawie której nabyła od niego pozostały udział w nieruchomości lokalowej nr (...) położonej w O. przy ul. (...).

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2018 r. organ egzekucyjny zwrócił powodowi (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Jednocześnie zakończył postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 734/17, w tym umorzył egzekucję. W stosunku do spółki (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G. organ egzekucyjny również zwrócił tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 4 maja 2018 r. Jednocześnie zakończył postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 848/17, w tym umorzył egzekucję.

W tak ustalonym stanie faktycznym, oceniając powództwo na gruncie art. 527 k.c., Sąd Okręgowy uznał je za uzasadnione w części. Swoje rozstrzygnięcie oparł na przedłożonych w sprawie dokumentach oraz zeznaniach pozwanej w zakresie, w którym odnosiły się do przedstawionej przez nią chronologii zdarzeń i wskazał, że powodowie zdołali wykazać wystąpienie przesłanek, warunkujących uwzględnienie roszczenia pauliańskiego. Zaznaczył jednocześnie, że z uwagi na fakt, iż stroną objętych sporem umów była osoba bliska dłużnika (jego matka), powodowie nie musieli wykazać, że pozwana wiedziała, iż dłużnik, darowując udziały w nieruchomościach, a następnie sprzedając pozostałe udziały pozwanej w nieruchomości mieszkalnej, działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 k.c. i art. 528 k.c.).

Sąd Okręgowy nie miał przy tym wątpliwości, że stan pokrzywdzenia wierzycieli oraz rzeczywistej niewypłacalności dłużnika istniał zarówno w chwili wystąpienia ze skargą paulińską (art. 527 § 2 k.c.), jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną. Podkreślił, że powodom przysługują wierzytelności stwierdzone prawomocnymi nakazami zapłaty, które – choć zostały zasądzone po dokonaniu czynności przez dłużnika – powstały wcześniej. W ocenie Sądu, dłużnik w chwili rozporządzania mieniem zdawał sobie sprawę, że odpowiada za dług, skoro zaprzestał spłacania wierzytelności.

Wątpliwości Sądu Okręgowego nie budziło również, że pozwana wskutek czynności prawnych, dokonanych przez dłużnika, uzyskała korzyść majątkową, a także że czynności te zostały dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli, jak też, że dłużnik działał ze świadomością ich pokrzywdzenia. Podkreślił, że pozwana stała się właścicielką nieruchomości, przy czym wierzyciele utracili możliwość zaspokojenia się z majątku dłużnika, skoro M. K. (1) wyzbył się jednych z najważniejszych składników swego majątku, a pozostały majątek jest niewystarczający do zaspokojenia powodów.

Takim działaniem pogłębił więc swoją niewypłacalność. Uwadze Sądu nie uszło również, że wszczęte przez stronę powodową postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi nie doprowadziło do wyegzekwowania żadnej kwoty, zaś dłużnik, wyzbywając się majątku, z którego mogło nastąpić zaspokojenie wierzytelności, pokrzywdzenie przewidywał, w czym utwierdziły Sąd Okręgowy zeznania samej pozwanej, złożonej na rozprawie z dnia 18 kwietnia 2019 r., w których wskazywała ona, że powyższe miało na celu zabezpieczenie jej przyszłości.

Jednocześnie jako niezasadne Sąd Okręgowy ocenił twierdzenia pozwanej jakoby jej świadczenia na spłatę zobowiązań dłużnika czy na jego utrzymanie stanowić miały ekwiwalent za przeniesienie przez dłużnika na jej rzecz praw do nieruchomości. Z tej też przyczyny za pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia uznał dowody w postaci kopii deklaracji podatkowej i dowodów wpłat, przedstawionych przez pozwaną na rozprawie w dniu 18 kwietnia 2019 r.

Końcowo Sąd podkreślił, że w sprawie nie wystąpiły okoliczności z art. 533 k.c. Wskazał, że do majątku dłużnika skierowane były egzekucje komornicze, które okazały się bezskuteczne i zostały umorzone, co nie pozwalało na podzielenie twierdzeń pozwanej o posiadaniu przez dłużnika innego majątku (tj. nieruchomości o nr KW (...) oraz o nr KW (...)), z którego strona powodowa mogłaby uzyskać zaspokojenie. Poza tym, analiza złożonej do akt sprawy dokumentacji doprowadziła Sąd Okręgowy do stwierdzenia, że nieruchomość o nr KW (...) nie stanowi już własności M. K. (1), przy czym w dziale IV KW wpisane ma liczne hipoteki, uniemożliwiające zaspokojenie wierzytelności oraz dodatkowo w dziale III KW ostrzeżenie o niezgodności między stanem prawnym nieruchomości, ujawnionym w treści księgi wieczystej, a rzeczywistym stanem prawnym, skierowane przeciwko prawu własności A. W., a zabezpieczające prawo M. C. i S. Z.. Jeśli zaś idzie o nieruchomość o nr KW (...), stanowiącą własność M. K. (1), Sąd Okręgowy podkreślił, że nie da ona zaspokojenia powodowi (...) w żadnym zakresie, a wierzytelność powoda (...) jest wyższa niż jego zabezpieczenie hipoteczne. Zauważył, że powód (...) ma wpisaną hipotekę przymusową do kwoty 66.480,38 zł. Druga hipoteka na kwotę 65.000 zł została natomiast wpisana na rzecz A. K., przy czym w dziale III KW wpisano ostrzeżenie – egzekucja z nieruchomości na rzecz (...) Banku S.A. wezwanie do zapłaty w egzekucji z nieruchomości KM 2374/18 2018-08-21, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie M. K. (2).

Kierując się powyższym, Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w zakresie, w jakim powodowe spółki domagały się uznania wobec nich za bezskuteczne objętych pozwem czynności.

Jako niezasadne ocenił natomiast powództwo w zakresie, w jakim strona powodowa domagała się nakazania pozwanej, aby zezwoliła na przeprowadzenie egzekucji z nieruchomości lokalowej nr (...), położonej w O. przy ul. (...) oraz przysługującego jej udziału w wysokości 1/46 we współwłasności nieruchomości lokalowej niemieszkalnej (garaż) nr (...), położonej w O. przy ul. (...), wskazując, że rola Sądu w procesie pauliańskim ogranicza się jedynie do wydania wyroku o bezskuteczności czynności względnej, nie zaś nałożenia na osobę trzecią obowiązku znoszenia egzekucji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiodła pozwana, która zaskarżyła go w pkt I, III oraz IV, zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie:

1) art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, że strona powodowa udowodniła okoliczności, mające przemawiać za bezskutecznością w stosunku do powodów przeniesienia własności lokalu mieszkalnego wraz z udziałem w lokalu niemieszkalnym, pomimo wyjaśnień pozwanej oraz niebudzących wątpliwości dokumentów, potwierdzających brak otrzymania korzyści majątkowej przez pozwaną w związku z faktem przystąpienia do długu obciążającego M. K. (1) z tytułu udzielonego kredytu hipotecznego,

2) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z treścią umowy zawartą pomiędzy pozwaną a jej synem odnośnie spłaty zobowiązania z tytułu kredytu hipotecznego poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, pomimo niebudzących wątpliwości wyjaśnień pozwanej oraz załączonych dokumentów, które wskazywały na zamiar pozwanej przystąpienia do długu i jego wykonywania,

3) art. 527 § 1-3, art. 528 oraz art. 529 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że kontestowana czynności darowizny oraz sprzedaży wyczerpują znamiona czynności zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzyciela w wyniku, których pozwana otrzymała jakąkolwiek korzyść majątkową, jak również, że działała z pełnym rozeznaniem co do długów syna z zamiarem pokrzywdzenia,

4) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez:

- niedostateczne rozpoznanie sprawy i pominięcie przy wyrokowaniu wyjaśnień pozwanej oraz jej oświadczeń, co do relacji z synem oraz wykonania umowy spłaty za niego zobowiązań kredytowych, w szczególności ilości zaspokojonych rat oraz możliwości płatniczych ze strony pozwanej, co do regulowania ww. zobowiązania – nieuwzględnionych przez Sąd,

- przekroczenia granicy swobodnej oceny dowodów i oparcie wyroku o ustalenia, które mogą stanowić podstawę wypełnienia dyspozycji art. 527, 528 oraz 529 podczas, gdy zarówno twierdzenia pozwanej, jak i ujawniony materiał dowodowy poddają w wątpliwość możliwość zastosowania sankcji bezskuteczności,

- pominięcie dowodów w postaci deklaracji podatkowej oraz dowodów wpłat rat kredytu hipotecznego w miejsce syna pozwanej,

5) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z brakiem przytoczenia oraz wyjaśnienia okoliczności, uzasadniających odmowę uznania twierdzeń oraz dowodów zaoferowanych przez pozwaną za uzasadnione, co w znacznej mierze utrudnia stronie podjęcie skutecznej polemiki z wyrokiem,

c) art. 108¹ w zw. z 354 k.p.c. w zw. z art. 100 ust. 2, art. 101 ust 1 oraz 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z nierozpoznanem wniosków pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych zawartych w pozwie oraz w zażaleniu na postanowienie o zabezpieczeniu, w efekcie czego pozwana została obciążona kwotą kosztów postępowania w pełnej wysokości, bez możliwości odniesienia się do rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania na wcześniejszym etapie postępowania.

Wskazując na tak sformułowane zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa; ewentualnie domagała się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Wniosła nadto o zasądzenie od powodów na swą rzecz kosztów procesu.

W odpowiedzi powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanej na jej koszt.

SĄD APELACYJNY USTALIŁ I ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja pozwanej nie mogła odnieść skutku.

Sąd Apelacyjny podzielił poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę skarżonego rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, czyniąc je również podstawą własnego rozstrzygnięcia. Na aprobatę zasługiwały także motywy prawne, którymi Sąd ten kierował się wydając wyrok.

Skarżąca podjęła co prawda próbę podważenia prawidłowości tego orzeczenia, stawiając Sądowi Okręgowemu szereg zarzutów, w tym m.in. zarzut niemożności przeprowadzenia kontroli instancyjnej z uwagi na wadliwie skonstruowanie uzasadnienia skarżonego wyroku (art. 328 § 2 k.p.c.), zarzut dokonania wadliwej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (art. 233 § 1 k.p.c.) czy też zarzut błędnego uznania, że w sprawie spełnione zostały przesłanki, umożliwiające uwzględnienie skargi pauliańskiej (art. 6 k.c.), jednak próba ta okazała się nieskuteczna.

Przede wszystkim niesłusznie zarzuca skarżąca Sądowi I instancji uchybienie regułom wynikającym z art. 328 § 2 k.p.c. (w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2019 r. poz. 1469). W judykaturze utarty jest bowiem pogląd wedle którego, zarzut naruszenia powołanej normy prawnej może odnieść skutek tylko w takich wyjątkowych okolicznościach, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Innymi słowy, stwierdzenie naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. poprzedzać winno ustalenie, że treść uzasadnienia orzeczenia sądu całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00). Takich przymiotów uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – wbrew temu co twierdzi strona apelująca – przypisać jednak nie sposób. Treść skarżonego rozstrzygnięcia pozwala bowiem na odczytanie sfery motywacyjnej i prześledzenie toku rozumowania Sądu I instancji, który doprowadził do częściowego uwzględnienia powództwa (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. oraz (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G..

Przyczyną zaś takiego rozstrzygnięcia było trafne uznanie przez Sąd Okręgowy, że w sprawie ziściły się przesłanki z art. 527 i nast. k.c.

Przepisy te regulują tzw. skargę pauliańską, której przesłankami są: istnienie interesu wierzyciela w postaci wiarygodności, dokonanie czynności przez dłużnika z osobą trzecią, dokonanie czynności z pokrzywdzeniem wierzyciela, z której to czynności osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, dokonanie czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz wiedza lub możliwość – przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się o powyższym przez osobę trzecią. Zgodnie bowiem z treścią art. 527 § 1 k.c., gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Przy czym ta ostatnia przesłanka doznaje złagodzenia, wobec dyspozycji art. 527 § 3 k.c., jak też art. 528 k.c. Po myśli pierwszego z przywołanych przepisów, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Drugi z nich stanowi natomiast, że jeśli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Zestawienie treści normatywnej art. 527 § 3 k.c. oraz art. 528 k.c. prowadzi zatem do wniosku, że w przypadku czynności prawnej nieodpłatnej, dokonanej przez dłużnika na rzecz osoby bliskiej – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie – istotne jest zaistnienie pokrzywdzenia wierzyciela, zaś wiedza obdarowanego, na którą tak usilnie powołuje się strona skarżąca w wywiedzionej apelacji, pozostaje w istocie obojętna. Innymi słowy, okoliczność czy skarżąca miała wiedzę (względnie mogła się dowiedzieć przy zachowaniu należytej staranności) o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli czy też takiej wiedzy nie posiadała, sama przez się nie mogła niweczyć roszczenia strony powodowej.

Podobnie, jak i uwypuklana w apelacji argumentacja pozwanej, sprowadzająca się do stwierdzenia, że przeniesienie własności objętych sporem nieruchomości na skarżącą stanowiło pewnego rodzaju ekwiwalent za regulowanie przez nią, istniejących po stronie M. K. (1) (syna pozwanej i dłużnika powodów) zobowiązań kredytowych. Taka argumentacja godzi w istotę czynności prawnej, objętą aktem notarialnym, jaką jest umowa darowizny. Istotą tej umowy jest bowiem uzyskanie przez obdarowanego nieodpłatnego przysporzenia majątkowego (art. 888 k.c.). Wątpliwości nie budzi natomiast, że apelująca, wskutek zawarcia w dniu 27 kwietnia 2017 r. umów darowizny, taką też korzyść uzyskała, skoro do jej majątku wszedł udział wynoszący 99/100 części w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym oznaczonym numerem (...) w budynku, oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...)

w O., jak też udział wynoszący 1/46 część w stanowiącym odrębną nieruchomości lokalu niemieszkalnym, oznaczonym numerem(...) usytuowanym w budynku oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...) w O..

Niewątpliwym jest także, że stanowiące przedmiot oceny w rozpoznawanej sprawie umowy darowizny oraz umowa sprzedaży spowodowały po stronie dłużnika stan niewypłacalności, doprowadzając tym samym do pokrzywdzenia powodowych spółek.

Przypomnienia w tym miejscu wymaga, że stan pokrzywdzenia wierzyciela – zgodnie z treścią art. 527 § 2 k.c. – aktualizuje się w przypadku dokonania czynności prawnej dłużnika, powodującej bądź też pogłębiającej jego niewypłacalność. I choć istotnie ustawodawca nie zdefiniował pojęcia niewypłacalności dłużnika w rozumieniu przywołanego przepisu, kierunek rozumienia tegoż zwrotu wytyczyło orzecznictwo, gdzie przyjmuje się, że rzeczona niewypłacalność oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej, przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. Dochodzi do tego zaś w drodze dokonania przez dłużnika czynności prawnej, polegającej na przesunięciu składników majątkowych, powodującej uszczuplenie masy majątkowej i braku składników, z których można przeprowadzić egzekucję. Znamiennym jest przy tym – i co też słusznie akcentował Sąd Okręgowy – że przez pojęcie niewypłacalności, o której stanowi art. 527 § 2 k.c. – rozumie się aktualny (tj. istniejący tak w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską oraz w chwili orzekania) brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2018 r., IV CSK 200/17). Istotny jest zatem stan majątku dłużnika z daty orzekania, a ten – jak bezspornie wynika z ujawnionych w sprawie danych – nie pozwalał na zaspokojenie wierzycieli. Dość wskazać, że wszczęte postępowania egzekucyjne, prowadzone z pominięciem składników, objętych zaskarżonymi w sprawie czynnościami, nie doprowadziły do zaspokojenia wierzycieli.

I jakkolwiek do majątku M. K. (1) przynależały jeszcze dwie inne, poza objętymi sporem, nieruchomości (pierwsza, objęta księgą wieczystą Nr (...) oraz druga, objęta księgą wieczystą Nr (...)), to z pola widzenia nie można jednak tracić – co też celnie akcentował Sąd I instancji – że żadna z nich nie mogła w istocie dać powodom zaspokojenia. Zwraca bowiem uwagę, że nieruchomość objęta księgą wieczystą nr (...), posiadająca nota bene znaczne obciążenie hipoteczne (w dziale IV tej księgi wieczystej ujawniona jest bowiem hipoteka umowna łączna zwykła do kwoty 115.701,21 CHF na rzecz (...) S.A., hipoteka umowna łączna kaucyjna do kwoty 57.850,61 CHF na rzecz (...) S.A., hipoteka umowna łączna do kwoty 450.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. Oddział w O., hipoteka umowna łączna do kwoty 599.921,60 zł na rzecz Banku (...) S.A., hipoteka umowna łączna do kwoty 360.000 zł na rzecz (...) S.A. Oddział w O., hipoteka umowna łączna do kwoty 65.000 zł na rzecz A. K. – k. 156-159), nie stanowi już własności syna pozwanej (por. wpis w dziale II rzeczonej księgi wieczystej). Również nieruchomość objęta księgą wieczystą nr (...), obciążona jest hipotekami, w tym i na rzecz powoda (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G., przy czym przysługująca temu powodowi wierzytelność znacznie przewyższa owe zabezpieczenie hipoteczne (opiewające bowiem na kwotę 66.480,38 zł – k. 165), nie dając tym samym jakiegokolwiek szansy powodowi (...) Sp. z o.o.(...)Sp. k. z siedzibą w G. na zaspokojenie.

Nie można pominąć, że również nieruchomość lokalowa mieszkalna objęta niniejszym sporem posiada obciążenie hipoteczne, bowiem w dziale IV księgi wieczystej Nr (...) ujawniona jest hipoteka umowna do kwoty 294.100 zł na zabezpieczenie wierzytelności z tytułu umowy pożyczki Nr (...) z dnia 26 lipca 2016 r. na rzecz (...) S.A. Oddział w O. (k. 79). Powyższe, choć istotnie może utrudniać uzyskanie zaspokojenia przez powodowe spółki, wbrew temu co sugeruje skarżąca, nie skutkuje jednak powinnością uznania, że dokonanie zaskarżonych w sprawie czynności nie pogłębiło stanu niewypłacalności dłużnika, nie powodując tym samym pokrzywdzenia wierzycieli, jako że owe obciążenie hipoteczne – zdaniem skarżącej – uniemożliwia powodom zaspokojenie nawet w części. Podnieść bowiem trzeba, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury dla oceny czy istnieje stan pokrzywdzenia wierzyciela, w sytuacji gdy skarga pauliańska dotyczy nieruchomości zabezpieczonej hipotecznie istotne jest porównanie wartości nieruchomości i stanu obciążenia z daty orzekania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2019 r., II CSK 274/18). Wobec zaś tego, że strony niniejszego procesu nie kwestionowały wartości nieruchomości objętej księgą wieczystą Nr (...), wskazanej w akcie notarialnym umowy darowizny na kwotę 308.684 zł (k. 82), a zadłużenie hipoteczne ujawnione w dziale IV tej księgi wieczystej jest niższe od powyższej kwoty (z przedłożonego na etapie

instancji odwoławczej zaświadczenia (...) S.A. wynika bowiem, że zadłużenie to wynosi 158.308,30 zł, k. 329), uznać należało, że po stronie powodowych spółek istnieje możliwość przynajmniej częściowego zaspokojenia.

To zaś czyniło skargę powodów zasadną, zaś apelację strony pozwanej pozbawioną podstaw, mimo słuszności jej twierdzeń, traktujących o nierozpoznanie przez Sąd Okręgowy, we właściwym czasie, wywiedzionych przez skarżącą wniosków o zwolnienie z kosztów sądowych. Uchybienie to, jakkolwiek zaistniało, nie mogło jednak rzutować na wynik sprawy, w tym i na rozstrzygnięcie dotyczące zwrotu kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego. Trzeba bowiem podkreślić, że zasądzenie od pozwanej na rzecz jej przeciwników procesowych zwrotu kosztów procesu stanowi konsekwencję uwzględnienia ich powództwa i nie ma tu znaczenia ewentualne zwolnienie strony od kosztów sądowych (art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Z uwagi więc na niepodważenie przez apelację pozwanej trafności skarżonego rozstrzygnięcia, Sąd Apelacyjny apelację tę oddalił, o czym orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zaś na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Wysokość tych kosztów w odniesieniu do powoda (...) Sp. z o.o. G. Sp. k. z siedzibą w G. wynika z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.), natomiast wobec powoda (...) Sp. z o.o. (...) Sp. k. z siedzibą w G. z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 przywołanego rozporządzenia.

(...)